№6/2026

ADPI
Ilmiy xabarnomasi

АХБОРОТ ЖАМИЯТИДА МЕДИАМАДАНИЯТ ФЕНОМЕНИ ВА УНИНГ ЁШЛАР ДУНЁҚАРАШИ ТРАНСФОРМАЦИЯСИДАГИ ИЖТИМОИЙ-ФАЛСАФИЙ РОЛИ

Аблазов Элёрбек Эркинжонович
Андижон давлат педагогика институти

Аннотация.
Ушбу мақолада ахборотлашув ва глобал рақамлашиш шароитида «медиамаданият» феноменининг ижтимоий-фалсафий моҳияти, унинг таркибий қисмлари ҳамда замонавий ёшлар дунёқарашига таъсири атрофлича таҳлил қилинади. Тадқиқотда медиамаданиятнинг аксиологик (қадриятли) ва гносеологик (билишга оид) жиҳатлари очиб берилган бўлиб, виртуал ахборот муҳитининг ёшлар онгига, шу жумладан «клипчалик фикрлаш» ва ахборот манипуляцияси кўринишидаги салбий таъсирлари ўрганилган. Шунингдек, ёшларда танқидий фикрлаш, ахборот иммунитети ва медиагигиенани шакллантиришнинг ижтимоий-фалсафий механизмлари бўйича таклифлар илгари сурилган.

Калит сўзлар:
ижтимоий фалсафа, ахборот жамияти, медиамаданият, ёшлар дунёқараши, аксиология, клипчалик фикрлаш, ахборот иммунитети, медиагигиена, танқидий фикрлаш.

Аннотация.
В данной статье всесторонне анализируются социально-философская сущность феномена «медиакультура» в условиях информатизации и глобальной цифровизации, её структурные компоненты, а также влияние на мировоззрение современной молодёжи. В исследовании раскрыты аксиологический (ценностный) и гносеологический (познавательный) аспекты медиакультуры, изучено негативное воздействие виртуальной информационной среды на сознание молодёжи, в том числе в форме «клипового мышления» и информационного манипулирования. Также выдвинуты предложения по социально-философским механизмам формирования у молодёжи критического мышления, информационного иммунитета и медиагигиены.

Ключевые слова:
социальная философия, информационное общество, медиакультура, мировоззрение молодёжи, аксиология, клиповое мышление, информационный иммунитет, медиагигиена, критическое мышление.

Abstract.
This article provides a comprehensive analysis of the socio-philosophical essence of the phenomenon of "media culture" in the context of informatization and global digitalization, its structural components, and its influence on the worldview of contemporary youth. The study reveals the axiological (value-based) and epistemological (cognitive) aspects of media culture and examines the negative effects of the virtual information environment on young people's consciousness, including "clip thinking" and information manipulation. The article also puts forward proposals on socio-philosophical mechanisms for developing critical thinking, information immunity, and media hygiene among young people.

Keywords:
social philosophy, information society, media culture, youth worldview, axiology, clip thinking, information immunity, media hygiene, critical thinking.

КИРИШ. XXI асрда ахборот-коммуникация технологияларининг жадал ривожланиши жамиятнинг барча соҳаларини тубдан ўзгартирмоқда. Ахборот жамиятининг шаклланиши инсон ва жамият ўртасидаги алоқалар мазмунини, шунингдек, маънавий-маданий муҳитнинг хусусиятларини қайта белгилаб бермоқда. Бу жараёнда замоннинг энг муҳим ижтимоий-фалсафий феноменларидан бири сифатида **медиамаданият** намоён бўлмоқда.

Ахборот жамияти концепциясининг етакчи тадқиқотчиларидан бири М. Кастельс ахборот технологиялари асосида шаклланган тармоқ тузилмалари замонавий жамиятнинг ижтимоий тузилишини белгилаб беришини таъкидлаган [1]. Бугунги кунда интернет, ижтимоий тармоқлар, мобил қурилмалар, видеоплатформалар ва мессенжерлар кундалик ҳаётнинг ажралмас қисмига айланиб, ахборотни яратиш, тарқатиш ва истеъмол қилиш усулларини туб моҳиятидан ўзгартирди. Агар аввал ахборот асосан чекланган миқдордаги расмий манбалар орқали тарқатилган бўлса, ҳозирги даврда ҳар бир фойдаланувчи бир вақтнинг ўзида ҳам истеъмолчи, ҳам муаллиф, ҳам тарқатувчи сифатида майдонга чиқмоқда.

Медиамаданият - бу шунчаки ахборот воситаларидан фойдаланиш кўникмаси эмас, балки ахборотни қабул қилиш, қайта ишлаш, яратиш ва унга нисбатан муайян маънавий-ахлоқий муносабатда бўлишни назарда тутувчи мураккаб ижтимоий-маданий тизимдир. Айниқса, жамиятнинг энг таъсирчан ва динамик қатлами бўлмиш **ёшлар** ушбу муҳитнинг асосий истеъмолчиси ва ижрочиси сифатида майдонга чиқмоқда. Шу сабабли, медиамаданиятнинг ёшлар дунёқараши ва қадриятлар тизими трансформациясидаги ўрнини ижтимоий-фалсафий жиҳатдан тадқиқ этиш бугунги куннинг энг долзарб вазифаларидан биридир.

Мавзунинг долзарблиги шундаки, ёшлар дунёқарашининг шаклланишида оила, таълим муассасалари ва маҳалла каби анъанавий ижтимоий институтлар билан бир қаторда медиамакон ҳам ижтимоийлашувнинг ҳал қилувчи омилларидан бирига айланди. Ёшлар кунининг катта қисмини экран ортида, турли ахборот оқимлари орасида ўтказар экан, уларнинг билим олиш усули, қадриятларга муносабати ва ўзлигини англаши кўп жиҳатдан медиамуҳитнинг сифатига боғлиқ бўлиб қолмоқда. Мазкур мақоланинг мақсади медиамаданиятнинг ижтимоий-фалсафий моҳиятини очиб бериш, унинг ёшлар дунёқарашига таъсирини аксиологик ва гносеологик нуқтаи назардан таҳлил қилиш ҳамда медиамаданиятни юксалтиришга оид таклифларни асослашдан иборат.

1. Медиамаданият тушунчасининг назарий асослари

«Медиа» атамаси лотинча «medium» - «восита», «воситачи» сўзидан келиб чиққан бўлиб, у инсон ва олам, шахс ва жамият ўртасидаги алоқани таъминловчи канални ифодалайди. М. Маклюэннинг «восита - хабарнинг ўзидир» деган машҳур ғояси медиа нафақат мазмунни узатишини, балки инсоннинг дунёни идрок этиш ва фикрлаш тарзини ҳам шакллантиришини кўрсатади [13]. Н. Постман эса оммавий ахборот воситаларида мазмуннинг шакли ва ўйин-кулги форматининг устувор бўлиши жиддий ижтимоий мавзуларни муҳокама қилиш сифатига таъсир қилишини таҳлил қилган [14].

Замонавий тадқиқотларда медиамаданият кўп қиррали ҳодиса сифатида талқин этилади. Г. Женкинс «конвергенция маданияти» тушунчаси орқали эски ва янги медиа туташуви, фойдаланувчиларнинг фаол иштирокчига айланиши жараёнларини ёритган [6]. Д. Бакингем ва Д. Келлнер ҳамда Ж. Шер медиа таълими ва танқидий медиасаводхонликнинг аҳамиятини асослаб, медиамаданиятни фақат техник кўникма эмас, балки танқидий англаш қобилияти сифатида кўрадилар [2; 3]. У. Поттер ва А. Сильверблатт медиасаводхонликни ахборот хабарларини онгли талқин қилиш ва уларнинг таъсирини баҳолаш қобилияти сифатида таърифлайди [5; 7]. К. Фукс эса ижтимоий медиани иқтисодий ва ҳокимият муносабатлари контекстида танқидий таҳлил қилиш зарурлигини қайд этади [4]. Шунингдек, ватанимиз олимларининг ишларида ҳам глобаллашув шароитида маънавий тафаккур трансформацияси, ёшлар дунёқарашига виртуал муҳит таъсири, медиасаводхонлик ва медиаэтиканинг аксиологик жиҳатлари, миллий ўзликни англаш масалалари ўрганилган [8; 10; 11; 12].

Мазкур қарашларни умумлаштириб, медиамаданиятнинг қуйидаги таркибий қисмларини ажратиш мумкин: **биринчидан**, ахборотни қабул қилиш ва тушуниш қобилияти; **иккинчидан**, уни танқидий қайта ишлаш ва баҳолаш кўникмаси; **учинчидан**, ахборот ва контент яратиш, уни тарқатиш маданияти; **тўртинчидан**, ахборотга нисбатан маънавий-ахлоқий муносабат, яъни медиаэтика. Бу қисмлар ўзаро узвий боғлиқ бўлиб, улардан бирининг заифлиги бутун тизим самарадорлигини

пасайтиради. Масалан, ахборотни тез қабул қилиш кўникмаси мавжуд бўлса-ю, уни танқидий баҳолаш қобилияти шаклланмаган бўлса, шахс манипуляция учун осон нишонга айланади.

2. Медиамаданиятнинг фалсафий жиҳатлари ва ижтимоий институт сифатидаги роли

Фалсафий нуқтаи назардан медиамаданият инсон ва виртуал борлиқ (онлайн муҳит) ўртасидаги воситачи (медиатор) мезони ҳисобланади. У қуйидаги асосий фалсафий жиҳатларни ўзида мужассам этади:

1. **Гносеологик жиҳат:** Инсоннинг дунёни билиш, ахборотни излаш, таҳлил қилиш ва мантиқий хулосалар чиқариш жараёнидаги ролини ифодалайди. Виртуал муҳитда билимнинг манбаси кўпайган, аммо унинг ишончлилигини аниқлаш мураккаблашган. Шу боис гносеологик жиҳат ахборотни ҳақиқатдан ажрата олиш, манбани текшириш, далил ва фикрни фарқлаш қобилиятини ўзида мужассам этади.

2. **Аксиологик жиҳат:** Ахборот оламида инсон учун муҳим бўлган қадриятлар (этика, эстетика, ҳақиқат, масъулият) тизимини белгилайди. Ҳар бир медиамазмун ўзида муайян қадриятий мазмунни ташийди: у ёки қадриятларни мустаҳкамлайди, ёки уларни емиради. Шунинг учун ёшларнинг нимани қабул қилиши ва нимани рад этиши кўп жиҳатдан уларда шаклланган қадриятлар тизимига боғлиқ.

3. **Праксиологик жиҳат:** Шахснинг ахборот майдонидаги амалий фаолияти, жумладан контент яратиш ва тарқатишдаги маданиятини кўрсатади. Бу жиҳат шахснинг ахборотни нафақат истеъмол қилиши, балки уни тарқатишда масъулият ҳис қилиши, ўзга шахслар шаъни ва ҳуқуқларини ҳурмат қилишини ҳам қамраб олади.

Замонавий ижтимоий фалсафада медиамаданият нафақат ахборот олиш қуроли, балки **жамиятнинг маънавий барқарорлигини ва шахс ижтимоийлашувини таъминловчи муҳим институт** сифатида талқин қилинади. Бу институт бир қатор муҳим вазифаларни бажаради: биринчидан, у ижтимоий тажриба ва қадриятларни авлоддан-авлодга узатишда иштирок этади; иккинчидан, жамоатчилик фикрини шакллантиради; учинчидан, шахснинг ижтимоий ўзлигини, гуруҳий мансублигини англашига таъсир кўрсатади; тўртинчидан, ижтимоий ҳаётда иштирок этиш ва фуқаролик позициясини ифодалаш имкониятини беради.

Шу билан бирга, медиамаданиятнинг ижтимоий институт сифатидаги самарадорлиги унинг сифатига бевосита боғлиқ. Юксак медиамаданиятга эга жамиятда ахборот майдони тараққиёт, ҳамжиҳатлик ва маърифатни қўллаб-қувватловчи муҳитга айланади. Аксинча, паст медиамаданият шароитида ахборот майдони номуносиб ғояларнинг тарқалиши, жамиятда ишончсизлик ва парчаланишнинг кучайиши учун замин яратиши мумкин.

3. Глобал медиамакон: имкониятлар ва хавф-хатарлар

Глобал медиамакон ёшлар учун мислсиз имкониятлар бериш билан бирга, уларнинг дунёқараши ва фикрлаш тарзига бир қатор салбий хавф-хатарларни ҳам олиб кирмоқда. Имкониятлар сирасига билимларга чекловсиз кириш, масофавий таълим, ижодий ўзини намоён қилиш, ҳамкорлик ва халқаро мулоқот имкониятларини киритиш мумкин. Аммо айнан шу имкониятлар тўғри бошқарилмаганда қуйидаги хавфларга айланади:

- **«Клипчалик фикрлаш» (Clip thinking):** Ахборот оқимининг ҳаддан ташқари юқори тезлиги ва кўлами ёшлар онгида ахборотни юзаки, қисқа ва парчаланган ҳолда

ISSN 2181-4309

қабул қилиш кўникмасини шакллантирмоқда. Бу эса чуқур мушоҳада ва фундаментал мантиқий фикрлаш салоҳиятини пасайтиради. Қисқа форматдаги видео ва тезкор янгиликлар лентаси диққатни узоқ вақт бир мавзуда ушлаб туришни қийинлаштиради, мураккаб ғояларни босқичма-босқич таҳлил қилиш, узун матнларни ўқиб тушуниш ва ўз фикрини изчил баён қилиш қобилиятига салбий таъсир кўрсатиши мумкин. Натижада воқеа-ҳодисалар сабаб-оқибат алоқадорлигида эмас, айри лавҳалар тарзида идрок этилади.

- **Ахборот манипуляцияси ва фейк хабарлар:** Текширилмаган ёки сохта ахборотларнинг кенг тарқалиши ёшлар онгида ижтимоий воқелик ҳақида нотўғри, бузиб кўрсатилган тасаввурларни пайдо қилмоқда. Манипуляция усуллари орасида эмоцияларга таъсир қилувчи сарлавҳалар, ахборотни контекстдан узиб кўрсатиш, айрим фактларни яшириш ёки бўрттириб кўрсатиш, шунингдек, фойдаланувчининг қизиқишларига мос ахборотни такрорий тавсия қилиб, уни ягона фикр доирасида «ўраб қўйиш» («фильтр пуфаги») ҳолатлари учрайди. Бундай шароитда ёшлар ўзга қарашлардан ажралиб, бир томонлама ва қутбланган дунёқарашга эга бўлиб қолиш хавфига дуч келади.

- **Қадриятлар деформацияси:** Глобал оммавий маданиятнинг чекланмаган таъсири натижасида миллий-маънавий қадриятларга нисбатан бефарқлик ва бегоналашув жараёнлари кузатилмоқда. Истеъмолчилик, ташқи муваффақият ва тезкор шухрат ғоялари тарғиб этилиб, меҳнат, илм, оила, ватанпарварлик каби қадриятларнинг аҳамияти иккинчи даражага тушиб қолиши мумкин. Қайд этиш лозимки, маданий мулоқот ва ўзаро таъсир ўз-ўзидан салбий ҳодиса эмас; муаммо ёшларда қадриятларни онгли танлаш ва ўз маданий илдизларини англаш салоҳияти етарли шаклланмаганида юзага келади.

Қайд этилган хавфларнинг ҳар бири алоҳида эмас, балки бир-бирини кучайтирувчи тизим сифатида амал қилади. Масалан, клипчалик фикрлашга мойил шахс ахборотни чуқур текшириб ўтирмайди, бу эса фейк хабарларнинг тез тарқалишига имкон беради; сохта ахборот эса, ўз навбатида, қадриятларга бефарқлик ва бегоналашувни кучайтиради. Шу боис муаммога яхлит ёндашиш, яъни фақат битта хавфга қарши эмас, балки шахснинг бутун медиамаданиятини ривожлантиришга қаратилган комплекс чораларни қўллаш зарур.

Бугунги кунда суний интеллект ва алгоритмларга асосланган тавсия тизимларининг кенг жорий этилиши бу масалани яна ҳам долзарблаштирмоқда. Алгоритмлар фойдаланувчининг қизиқишларига мос контентни тақдим этиб, ахборот танлаш жараёнини соддалаштиради, лекин айни пайтда шахснинг нимани кўриши ва нимани ўқишини сезиларсиз тарзда белгилаб қўйиши ҳам мумкин. Бундай шароитда ёшлардан фақат ахборотни баҳолаш эмас, балки ахборот қандай қилиб ўзларига етиб келаётганини англаш, яъни рақамли воситаларнинг ишлаш тамойилларини тушуниш талаб этилади. Бу эса медиамаданиятнинг гносеологик жиҳатини янги даражага кўтаради [1; 4].

4. Ёшлар дунёқараши трансформациясида медиамаданиятнинг ўрни

Дунёқараш - шахснинг олам, жамият ва ўз ўрни ҳақидаги билимлари, эътиқодлари, қадриятлари ва идеаллари мажмуи. Анъанавий жамиятларда у асосан оила, таълим ва жамоа муҳити таъсирида шаклланган бўлса, ахборот жамиятида бу жараёнга медиамакон фаол аралашмоқда. Ёшлар ўзига намуна ва ўрнак бўладиган шахсларни

кўпинча блогерлар ва ижтимоий тармоқ оммавий шахслари орасидан танламоқда, дунёвий воқеалар ҳақида тасаввурини тармоқ лентаси орқали шакллантирмоқда, мулоқотнинг муҳим қисмини виртуал муҳитга кўчирмоқда.

Бу трансформация икки томонлама характерга эга. Бир томондан, медиамаданият ёшларнинг дунёқарашини кенгайтиради, глобал билимлардан баҳраманд бўлиш, инновацион фикрлаш, фуқаролик фаоллигини оширишга хизмат қилади. Иккинчи томондан, назоратсиз ва танқидий баҳолашсиз қабул қилинган ахборот дунёқарашнинг юзаки, тартибсиз ва ташқи таъсирларга қарам бўлишига олиб келади. Ёшлар онгида ижтимоий таққослаш, ўз-ўзини баҳолаш мезонларининг виртуал «мукаммаллик» тасвирига боғланиб қолиши, ҳақиқий ва виртуал ҳаёт ўртасидаги чегаранинг хиралашуви каби ҳолатлар шахснинг маънавий барқарорлигига таъсир қилиши мумкин.

Шу боис ёшлар дунёқарашини муҳофаза қилиш масаласи тақиқлаш ёки чеклаш йўли билан эмас, балки шахснинг ички ахборий маданиятини, яъни медиамаданиятини юксалтириш орқали ҳал этилиши керак. Чунки бугунги ахборот оқимини тўлиқ назорат қилиб бўлмайди, аммо ёшни ахборотга онгли, масъулиятли ва танқидий ёндашишга ўргатиш мумкин. Ахборот хавфсизлигини таъминлашнинг энг ишончли йўли ҳам айнан шундан иборат.

5. Медиамаданиятни шакллантиришнинг ижтимоий-фалсафий механизмлари

Ёшларда медиамаданиятни шакллантириш мураккаб ва узлуксиз жараён бўлиб, у бир неча ижтимоий институтнинг ўзаро ҳамкорлигини тақозо этади. Мазкур жараённинг биринчи бўғини **оила**дир. Бола ахборот воситалари билан дастлаб оила муҳитида танишади, ота-оналарнинг медиага муносабати, экран олдида ўтказиладиган вақтга оид оилавий қоидалар ва уйдаги муҳокама маданияти фарзандда ахборотга нисбатан дастлабки муносабатни шакллантиради. Ота-оналарнинг ўзи медиамазмунни танқидий баҳолай олиши фарзандларга амалий ибрат бўлади.

Иккинчи муҳим бўғин - **таълим тизими**. Мактаб, коллеж ва олий таълим муассасалари ёшларга ахборот манбаларини таққослаш, далилларни текшириш, муаллифнинг мақсадини аниқлаш, тарғибот ва маълумотни фарқлаш кўникмаларини бера олади. Бу ўринда фалсафа ва миллий ғоя фанлари алоҳида ўрин тутади: улар ахборотни фақат техник жиҳатдан эмас, балки қадриятий ва мантиқий жиҳатдан таҳлил қилиш маданиятини шакллантиради. Ўқув жараёнида ёшлар ўзлари медиамаҳсулот яратиши, масалан, ахборот таҳлили бўйича лойиҳалар тайёрлаши ва уларни муҳокама қилиши фойдали, чунки яратиш жараёни ахборотнинг қандай «ясалиши»ни чуқурроқ англашга ёрдам беради [2; 5].

Учинчи бўғин - **маҳалла, ёшлар ташкилотлари ва жамоатчилик институтлари**. Улар ёшлар билан бевосита мулоқот қилиб, мунозара клублари, учрашувлар ва маърифий тадбирлар орқали виртуал муҳитдаги ҳодисаларни реал ҳаёт тажрибаси билан боғлашга имкон беради. Бундай мулоқот ёшнинг ўзини жамиятнинг тенг ҳуқуқли аъзоси сифатида ҳис қилишига ва виртуал бегоналашувнинг олдини олишга хизмат қилади.

Тўртинчи бўғин - **оммавий ахборот воситалари ва ижодий соҳа вакиллари**. Улар ишончли, холис ва сифатли контент яратиш орқали ахборот майдонининг маданий даражасини белгилайди. Журналистика этикаси, маълумотни текшириш стандартлари

ва жамоатчилик олдидаги масъулият медиамаданиятнинг ажралмас қисми ҳисобланади. Ёшлар учун қизиқарли, мазмунли ва замонавий форматдаги маърифий контентнинг етарли бўлиши зарарли ва саёз мазмунга талабни ўз-ўзидан камайтиради.

Беш босқичли ёндашув сифатида мазкур механизмларни қуйидагича тизимлаштириш мумкин: ахборотни **англаш** (медиа тилини тушуниш) - уни **таҳлил қилиш** (манба, мақсад ва далилларни баҳолаш) - **танлаш** (қадриятлар асосида мақбул мазмунни ажратиш) - **яратиш** (масъулият билан контент ишлаб чиқиш) - **ҳаракатга келиш** (ижтимоий фаол иштирок этиш). Ушбу изчиллик ёшнинг пассив истеъмолчидан онгли ва масъулиятли иштирокчига айланишини таъминлайди.

6. Медиамаданият ва миллий ўзликни англаш муаммоси

Глобаллашув шароитида ёшларнинг ўз миллий ўзлигини англаши медиамаданият билан бевосита боғлиқ масала сифатида намоён бўлмоқда [12]. Ўзликни англаш - шахснинг ўз халқи тарихи, тили, маданияти ва қадриятларига мансублигини ҳис қилиши ҳамда уларга онгли муносабат билдиришидир. Медиамакон бу жараёнга икки хил йўл билан таъсир қилади: у миллий маданият намуналарини кенг оммага етказиш воситаси бўлиши ҳам, аксинча, ёшларни ўз маданий илдизларидан узоқлаштирувчи омилга айланиши ҳам мумкин.

Шу сабабли миллий қадриятларни ёшларга етказишда анъанавий усуллар билан бир қаторда замонавий медиавоситалардан кенг фойдаланиш талаб этилади. Тарихий хотира, миллий маданий мерос, буюк аждодларимизнинг илмий ва маънавий меросини ёшлар тушунадиган тилда, жозибали визуал ва рақамли шаклда тақдим этиш ёшларда миллий ифтихор туйғусини мустаҳкамлайди. Бунда мақсад ёшларни глобал маданиятдан ажратиб қўйиш эмас, балки уларни ўз қадриятларини англаган ҳолда жаҳон маданиятининг фаол ва бой маънавий дунёга эга иштирокчиси сифатида тарбиялашдир. Айнан шундай «очиқ, аммо ўзлигини сақлаган» дунёқараш ахборот глобаллашуви шароитида жамият маънавий барқарорлигининг асосий кафолати бўла олади.

ХУЛОСА ВА ТАВСИЯЛАР. Замонавий жамиятда ёшлар орасида юксак медиамаданиятни шакллантириш - жамиятнинг маънавий ва ахборот хавфсизлигини таъминлашнинг муҳим шартидир. Ушбу жараённи ижтимоий-фалсафий жиҳатдан мувофиқлаштириш учун қуйидаги амалий тавсияларни илгари суриш лозим:

1. **Танқидий фикрлаш кўникмасини ривожлантириш:** Таълим тизими ва ижтимоий институтлар орқали ёшларда ахборотнинг манбасини ва мазмунини холис, мантиқий таҳлил қилиш (fact-checking) кўникмаларини шакллантириш. Бунинг учун умумтаълим мактаблари, коллеж ва олий таълим муассасаларида медиасаводхонликка оид махсус машғулотларни йўлга қўйиш ёки мавжуд фанлар (фалсафа, миллий ғоя, мантиқ, ахборот технологиялари) мазмунига тегишли мавзуларни киритиш, ўқувчи ва талабаларни ахборот манбасини текшириш, далилларни солиштириш ва хулоса чиқариш амалиётига жалб қилиш мақсадга мувофиқ [2; 3; 7].

2. **Ахборот иммунитети ва медиагигиена:** Ёшлар онгида зарарли, ахлоққа зид ва манипулятив контентга нисбатан ички маънавий тўсиқ (иммунитет) ва медиамуҳитда вақт ҳамда мазмун мезонларига амал қилиш маданиятини мустаҳкамлаш. Ахборот иммунитети ташқи тақиқлар билан эмас, балки шахснинг мустаҳкам қадриятлар тизими, тарихий хотираси ва мустақил фикрлаш қобилияти асосида шаклланади. Медиагигиена эса экран олдида ўтказиладиган вақтни онгли тартибга солиш, ахборот

манбаларини тўғри танлаш, тасдиқланмаган хабарларни тарқатмаслик, шахсий маълумотларни ҳимоя қилиш ва виртуал мулоқотда ахлоқий меъёрларга амал қилишни ўз ичига олади. Бу борада оила, таълим муассасалари ва маҳалланинг ҳамкорлиги алоҳида аҳамиятга эга.

3. **Миллий ва глобал медиамаданият интеграцияси:** Миллий қадриятларни замонавий медиа-форматларда (визуал ва рақамли кўринишда) ёшлар ўртасида тарғиб қилиш механизмларини такомиллаштириш. Ёшларга мос тилда ва замонавий форматда яратилган сифатли миллий контент (қисқа видеолар, ўқув ва маърифий лойиҳалар, рақамли ресурслар) глобал оммавий маданиятга мувозанат бўла олади. Шу билан бирга, ёшларни ўзи ҳам контент яратиш жараёнига, яъни миллий қадриятларни ижодий шаклда тарғиб қилишга жалб этиш, уларнинг медиаижодкорлик салоҳиятини қўллаб-қувватлаш муҳим.

Хулоса қилиб айтганда, медиамаданият ахборот жамиятида шахс ва жамият маънавий ҳаётининг таркибий қисмига айланган ижтимоий-фалсафий ҳодисадир. Унинг гносеологик, аксиологик ва праксиологик жиҳатларини бирлаштирган ҳолда ривожлантириш ёшларда мустақил ва танқидий фикрлайдиган, миллий қадриятларга содиқ ҳамда глобал ахборот майдонида ўз ўрнини топа оладиган шахсни тарбиялашнинг асосий шартларидан биридир.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Castells, M. (2010). The Rise of the Network Society (2nd ed.). Wiley-Blackwell.
2. Buckingham, D. (2019). Teaching Media in the Age of Digital Media. Polity Press.
3. Kellner, D., & Share, J. (2019). The Critical Media Literacy Guide: Engaging Media and Transforming Education. Brill.
4. Fuchs, C. (2021). Social Media: A Critical Introduction (3rd ed.). SAGE Publications.
5. Silverblatt, A. (2018). Media Literacy: Keys to Interpreting Media Messages (5th ed.). Praeger.
6. Jenkins, H. (2006). Convergence Culture: Where Old and New Media Collide. New York University Press.
7. Potter, W. J. (2021). Media Literacy (10th ed.). SAGE Publications.
8. Қаҳҳорова, М. (2021). Глобаллашув шароитида жамият ва шахс маънавий тафаккурининг трансформацияси. Тошкент: «Фан» нашриёти.
9. Назаров, Қ. (2020). Ижтимоий фалсафа. Тошкент: «Янги аср авлоди».
10. Раҳимов, Х. (2022). «Ахборот жамиятида ёшлар дунёқарашига виртуал муҳитнинг таъсири ва ахборот хавфсизлиги муаммолари». Фалсафа ва ҳуқуқ, № 2, 45–49-б.
11. Абдуллаева, М. (2023). «Рақамлашган жамиятда медиасаводхонлик ва медиаэтиканинг аксиологик жиҳатлари». ЎзМУ Хабарлари, № 3, 112–116-б.
12. Жўраев, С. (2021). Замонавий глобаллашув жараёнлари ва миллий ўзликни англаш. Тошкент: «Маънавият».
13. McLuhan, M. (1964). Understanding Media: The Extensions of Man. McGraw-Hill.
14. Postman, N. (1985). Amusing Ourselves to Death: Public Discourse in the Age of Show Business. Viking.

MUNDARIJA

Sobirova Jumagul Erkinjon qizi
MAKTABGACHA TA`LIM YO`NALISHI TALABALARIDA SHAKLLANTIRILGAN FASILITATORLIK QOBILIYATINI AMALIYOTGA TADBIQ ETISH BOSQICHLARI 258 264

Kosimova Gullola Mullajonovna
BO‘LAJAK BOSHLANG‘ICH SINF O‘QITUVCHISINING KASBIY KOMPETENTLIGINI SHAKLLANTIRISHDA DARSLIK BILAN ISHLASH KO‘NIKMASINING ROLI 265 267

Qurbonaliyeva Maftunabonu Murodjon qizi
MUSIQA TA’LIMI TIZIMIDA BO‘LAJAK O‘QITUVCHILARNI TAYYORLASHNING BUGUNGI HOLATI VA MUAMMOLARI 268 272

Ibodova Nasiba Komilovna
IBROHIM MO‘MINOV FAOLIYATIDA MILLIY O‘ZLIKNI ANGLASH VA OLIM SHAXSIDA MA’NAVIY JASORAT MASALASI 273 276

Nishonov Nodir Alimjanovich
FUTUROLOGIK KO’NIKMALARNING PSIXOLOGIK ASOSLARI 277 282

Дўмонов Б.М., Ашурова К.А.
КИМЁ ФАНИНИ ЛОЙИҲАЛАШТИРИШ ТАЪЛИМ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИ АСОСИДА ЎҚИТИШ МЕТОДИКАСИ 283 287

Хужанов Э.Б, Мухтарова Х.Х.
ИЗ ОПЫТА РАЗРАБОТКИ ВЕБ-ОРИЕНТИРОВАННОЙ ИНТЕРАКТИВНОЙ ПЛАТФОРМЫ ДЛЯ ПРЕПОДАВАНИЯ РАЗДЕЛА «ЭЛЕКТРИЧЕСТВО И МАГНЕТИЗМ» В ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ШКОЛАХ 288 295

Astanova Zumradxon Toxirovna
“NURLI MASKAN” MAKTAB-INTERNATLARIDA KO‘ZI OJIZ BOLALARNING MUSIQIY SAVODXONLIGINI RIVOJLANTIRISH MASALALARI 296 299

Axunov U.R.
BO‘LAJAK MUTAXASSISLARNING KASBIY HARAKAT ANIQLIGINI SHAKLLANTIRISHDA KINESTETIK YONDASHUVNING PEDAGOGIK IMKONIYATLARI 300 302

Yusupov To‘lanboy Ibroximovich
GLOBALLASHUV SHAROITIDA YUQORI MALAKALI SPORTCHILARDA PSIXIK SALOMATLIKNI TA’MINLASHNING INNOVATSION MEXANIZMLARI 303 306

Аблазов Элёрбек Эркинжонович
АХБОРОТ ЖАМИЯТИДА МЕДИАМАДАНИЯТ ФЕНОМЕНИ ВА УНИНГ ЁШЛАР ДУНЁҚАРАШИ ТРАНСФОРМАЦИЯСИДАГИ ИЖТИМОИЙ-ФАЛСАФИЙ РОЛИ 307 313

